

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 6. julija 1859.

Podorína ali zeleni gnoj — in kako se ima podorati.

Podorína (Gründüngung) je pri nas še tako malo znana, da celó domače besede za ta gnoj nimamo. Izposodili smo jo tedaj iz horvaškega jezika po Šuleku, ker se nam prav dobra zdí.

Nemci pravijo temu gnoju „Gründünger“ zato, ker se različne rastline, dokler so še zelene, koj na mestu, na katerem rastejo, podorjejo.

Vsejejo se v ta namen mnogoverstne rastline, da se pognojí njiva ž njimi, kadar gospodarju družega gnoja manjka. Ta podorína je kmetijam včasih velika pomoč.

Naj tedaj povemo, kako se ž njo ima ravnati, da je prav.

Sejejo se v ta namen zlasti take rastline, ktere obilo stebel in perja imajo, da podorane zgnijejo pod zemljo in jo gnojé. Take rastline so rež, grahora, detelja vsake sorte ogeršica, mak, ajda, lupina (ali ovčji bob).

Da pa podorína dobro gnojí, je treba vediti sledeče:

Podorína ali zeleni gnoj se obnaša najbolj le na takih njivah, ki dosihmal niso bile zapušene, ampak dobro obdelane. Na pustí zemlji ne bo dosti dobička, ker na taki rastline le hirajo in stradajo, tedaj ji tudi le malo živeža in rodovitnosti dati morejo, ker same nič nimajo v sebi. Na dobri zemlji pa so sočne in močne, tedaj imajo gnojila dosti.

Drugo je, da gospodar prevdari, ktere gori imenovanih rastlin se njivi, ktero tako gnojiti hoče, najbolj prilježejo; — včasih je dobro jih tudi več skupaj (mešanco) vsejati, — le na to je gledati, da take seje skupaj, ktere zlo ob enem času rasti in zeleneti začnejo.

Tretje je, da jih seje gosto in veliko bolj gosto, kakor sicer za seme, — zakaj, gostejše ko so, toliko več bojo gnoja dale. Čeravno tiste semena, ktere so najcenejše, niso vselej najboljše, je vendar pri podoríni na to gledati, da si gospodar izvoli takih, ktere niso drage in mu za ta namen preobilnih stroškov ne prizadenejo.

Četerto je, da jih seje ob pravem času, da kmali ozelenijo in se morejo dosti zgorej podorati.

Za podoranje pa veljajo sledeče vodila:

Ako so rastline zgodaj cvesti začele, je bolje, jih poprej podorati in potem še le, ko je navadni čas za obdelovanje polja prišel, njivo za setev orati. — Če pa so za podoranje namenjene rastline še le v jeseni mesca kimovca (septembra) dosti dorastle, naj se podoranje in oranje za zimsko setev ob enem opravi. — Če storiš uno, da rastline poprej podorješ, moraš gledati na to, da jih podorješ v lepem vremenu in plitvo. Ko tako njivo pozneje orješ za setev, se mora zemlja do tega že dobro vsesti in podorane rastline so mogle večidel že spersteneti. Da se pa to hitreje zgodí, je njivo dobro povaljati, da se podorane rastline popolnoma v zemljo potlačijo.

Če so rastline zlo visoke zrastle, je najbolje, ako se pred podoranjem požanjejo ali posečejo, in potem

še le koj podorjejo. Če pa rastline niso prevelike zrastle, naj se pred podoranjem povaljajo.

Nikoli pa se rastline ne smejo tako dolgo na njivi pustiti, da bi odcvetele, ker cveteče rastline zemljo preveč izpijó in ji preveč moči vzamejo; saj je že sicer znano, da rastline, ktere so dozorele in seme napravile, zemlji veliko več rodovitnosti vzamejo kakor take, ktere so bile zelene že pred cvetjem pokošene.

Kdor pri podoríni tako ravná, jo bo vselej dobro opravil in — hvalil jo bo.

Kurja bolezen.

Kadar začno piščeta peroti pobešati, ali če se života gladko ne derzé, in kadar mersave in klaverne sém ter tjé lazijo, je znamenje, da so ušive, čeravno se na njih glavi nič več kakor kake 2 ali 3 uši ne najdejo, ki so spervega prav majhne, čez nekoliko dni se pa tako poredé, da so kakor ogeršično zernje debele. Pozneje požró piščetam kožo na glavi in se do kostí zarijejo, kar mladim piščancem velike bolečine prizadeva. Pišče od omenjenega merčesa mučeno postane neobčutljivo, začne mižati, se mu ne ljubi zobati, sém ter tjé postaja, dobi belo kožo na jeziku, ki se ji pika pravi, in sčasoma pogine glada. Ravno ta napa se dostikrat tudi pri kokoših nahaja, če si uši s praskanjem ne odpravijo, ali če jim jih kakošna druga kura z glave ne pobera in ne potrebi. — Najboljše zdravilo te škodljive merčese kokošam odpraviti pa je, če se jim tako hitro ko se zapazi, da kureta jamejo klaverno okrog laziti, po kaplji ribje masti na glavo kane, in nekoliko na nji pomane in vriba. Od omenjene mašobe uši pri ti priči pokajo, in nikdar več kokoš ne napadajo. — Kar je poslanec uši tako odpravljati začel, ni nobenega piščeta, ne kure za piko več zgubil.

„Tauben- u. Hühnerztg.“

Gospodarske skušnje.

(Kako Holandčani sadne drevesa gnojijo.)
Holandčanje sadne drevesa tako-le gnojijo: Napravijo namreč okoli drevés z nekim nalaš zato pripravljenim svedrom po čevlji narazen po 3 pavce široke in po 18 pavcov globoke luknje, ter jih z gnojnico zalijejo. Po Lindley-evih skušnjah je za to opravilo najpripravníši čas sadne drevesa z gnojnico zalivati, kader sadje svojo zeleno barvo premenjuje, to je, kadar začne se debeliti. Kadar se pa vidi, da začne zoreti, se ne smejo nič več zalivati, ker še sama voda, čeravno prihaja sad po nji debelejši, sadju prijetni okus jemlje.

(Drevje saditi v slabo pešeno zemljo). Kdor hoče drevesa v slabo zemljo saditi, v tako namreč, kjer vé, da se mu ne bodo po volji ponašale, naj napravi 15 pavcov globoko jamo in naj ji naredí iz cegla ali drugih škerlí 3 čevlje široke tlá, da se ne bodo mogle korenike v globočino spušati, ampak da se bodo le v gornji boljši zemlji razprostirale. Ravno to se dá tudi napraviti, če je gornja zemlja slaba; to se pa napravi, če se poveršnja zemlja od

drevesa proč vzame in z rodovitno nadomesti. Akoravno to opravilo ni novo, vendar menda ni še veliko sadjorejcom znano; ako se ga bodo pogostoma poprijeli, se bodo kmali prepričali, da jim bo sadje od leta do leta njih trud z bogatim sadjem plačevalo. — Tukaj se jim mora še povedati, da drenazeni svet sadjoreji močno na noge pomaga.

(Les napraviti, da je terd in da dolgo terpi). Amerikanci napravljajo les, iz kterega kmetijsko orodje narejajo, da je terd in da dolgo terpi, tako-le: Polagajo ga za več dni v frišno hlevno gnojnico in potem ga denejo 3 do 4 dni na vroč kraj, po navadi v dimnik ali celó v vročo peč, da se dobro presuši. — Še skoraj boljše bi bilo, če bi se gnojnici nekoliko bakrenega vitriola (Kupfervitriol) pridjalo. „Zeitung für Landwirthe“.

(Bčele pomagajo sadnemu drevju, da bolj rodi). V Šlezii so se sadjorejci prepričali, da bčele k rodovitnosti sadnega drevja veliko veliko pripomorejo. Tega se še bolj natanko prepričati, so v dveh kmetijskih učilnicah v pruski Šlezii zavoljo tega skušnje ponovili, ktere so poterdile, da so sadne drevesa v enaki zemlji, v enakem podnebju in pri enakem gleštanju itd. ondi, kjer imajo dovelj bčel 6 do 8 odstotkov več sadja rodile, kakor tam, kjer nimajo bčel. Ob enem Šlezijani tudi terdijo, da je sadje ondi, kjer se bčelice po drevesnem cvetju pogostoma prašé, veliko slaje in boljega okusa, kakor tam, kjer je bčeloreja zanemarjena, kar je pa menda bolj drugim uzrokom, ne pa bčelam, pripisati. „Hosp. list česki.“

(V dimu prekajena slama, dobra piča za govejo živino). Gospod Goodiff pripoveduje, da je na Angležkem pri nekem kmetovavcu vidil v dimniku za krave slamo prekajati. Rekli so mu, da krave v dimu presušeno klajo z velikim poželjenjem žrejo. Po ti skušnji je pokladal omenjeni kmetovavec zaporedoma svojim kravam prekajeno slamo, in se prepričal, da staro v dimniku presušeno klajo krave raje žrejo, kakor frišno, in se po nji tudi raje pojajo. „Agricult. Gazette“.

(Setev špinače). Špinača se najbolj v prav mastni in sončnati zemlji ponaša, toda se ji mora dobro s frišnim gnojem pognojiti. Seje se ob raznih časih, najboljši čas špinačo sejati je pa v prvi polovici vélicegega serpana (avgusta), ako se na tiste grede seje, kjer je popred grah rasel, toda se morajo iz novega dobro pognojiti. Tudi spomladi koj, ko začne toplo biti, se špinača seje, in se tudi dalje ohera in rabi kakor grah, ker obá kmali jameta seme delati. Nekteri vertnarji in vertnarice sejejo špinačo v verste (po žnori); to pa ni nikakor prav, ker se rastline ne morejo po nobeni vízi dostojno razširjati. Koristniše je, če se špinača redko seje, redka špinača zraste večja, ima veliko perja in gré pozneje v cvet. Če pozimi veliko snega ne zavalí, ali če bi imele grede kopne ostate, se morajo z listjem ali pa kako slamo pokriti. Kdor si hoče dobrega semena izrediti, naj pustí le nekoliko najgorših rastlin v seme iti; naj gleda, da ne bodo pregoste; šibkeje naj okrog njih poruje, močnejim pa, ki jih je za seme odbral, naj natič dá, da jih ne bosta piš in sapa na tla pometala. Kakor hitro, ko je semensko zernje svojo zeleno barbo zgubilo, in se spodnje osulo, se stebila porežejo, položé ali obesijo, da pozoré in se posušé, potem se seme iztepe, ki 6 let kaljivo ostane. Una bolj gosta špinača tudi seme stori, akoravno je bila večkrat porezana, pa ni tako dobro, in se ne smé z unim dobrim pomešati. Bolj ko je seme gladko, bolje je od bodečega in grampastega. „Frauendorfer Blätter“.

Kmetijske novíce.

(Nova brana). Na Angležkem napravljajo dan današnji nove brane, kterih zobé pa ne stojé vštric, kakor se po navadi pri naših branah nahajajo, ampak kakor kegelj

(AAA) skupaj grejo in perstene kepe in grude veliko bolj drobé, kakor naše navadne brane.

(Nove gosí). Ker je povsod že ptujih, kineških in družih kokoš dovelj, so prišle sedaj gosí na versto. Gosp. Winkler, direktor zoologičnega verta v Berlinu, redí že nove plemena gosí, namreč: 1) tuluške ali pirenejske (Toulouser- oder Pyrenaeer-Gans), 2) kanadiške (canadische Gans) in pa 3) egiptovske ali kapške gosí (Capgans). Egiptovska je pa kraljica med vsemi; tako lepa je. Gospod Winkler ne daje nikomur jajic od imenovanih gosjih plemen, ampak mlade goske prodaja. Po čem, ne vemo; javalne dober kup. „Frau. Bl.“

(Nova bolezen grojzdja). Nismo še prestali znane tertne bolezni, in že se je lansko leto nova, dosedaj še nepoznana bolezen na Francozkem na vinski tertí prikazala, ki ji „Anthracnose“ pravijo; rekli bi ji po naše „ogeljnína“ zato, ker se po ti bolezni vinska jagoda posuší in črna postane kakor ogel.

(Imena sadnih dreves belgiški vertnarji zapisujejo na-nje tako-le), da si iz pergamenta zrežejo ozke listke in na vsak listek zapišejo ime z alicarinsko tinto, ktere dež ne spere. „Frauend. Bl.“ priporočujejo take zaznamke tudi vsem drugim vertnarjem, pa ne povejo, ali se imajo ti pergamentni listki na pristavljene količke pribiti ali pa kako na drevo obesiti.

Zdravniške skušnje.

(Zdravilo zoper protin ali putiko v nogah). Kdor ima protin v kaki nogi, naj poklada sirove, tanke, še gorke koščike mesa ravno zaklanega govejega živinčeta na tiste dele, kjer ga putika lomi, in naj to pokladanje ponavlja vsake 4 do 5 ur. Pravijo, da bolečina v 24 urah preide. Skušnja ni težka; kogar protin muči, naj poskusi, se bo kmali prepričal: ali je res ali ne. Če ne pomaga, saj škoda ni velika; k večemu — par funtov mesa!

Nove bčelarske bukve.

Slavni odbor družtva gospodarskega horv. slavonskega je 19. dan p. m. naši družbi nove bčelarske bukve priporočil. Ker se moremo na besedo sl. odbora zagrebskega popolnoma zanesti, da je knjiga dobra, jo priporočamo tudi mi vsem bčelarjem, ki razumejo našemu slovenskemu jeziku vso podobno horvaščino. Naša družba bo rada prejerala naročila. Glasí se pa omenjeno pismo tako-le:

„Slavno gospodarsko družtvo v Ljubljani! Prof. Kriševački Ante Horvat spisao je djelo o pčelarstvu, koje se svakomu gospodaru preporučiti može. Budući da ovdešnji gospodari, osobito gosp. šupnici pčelarstvom se rado zabavljaju i našem jeziku vješti su, odbor potpisani prosi; da ovo djelo slavno družtvo posestrimo preporučiti i u „Novicah“ proglasiti bi izvolilo. Koj bi želio takovo imati, neka se izvoli ali tamo ili ovdje kod družtva gospodarskoga oglasiti. Djelo će koštati 80 kr. nov. dn. unapried netraži se plaća. — Odbor upravlj. gosp. družtva hrv. slav. u Zagrebu 19. svibnja 1859.“

Kratkočasno berilo.

Atala.

Spisal Chateaubriand. Poslovenil po originalu Mih. Verne.

(Dalje).

Sedaj pa ne motim več Ataline pripovedi le z ihti, temuč z beznim vedenjem, kakoršno je le divjakom znano. Vés bezen se valjam po tleh, si vijem in grizem roke. Stari duhoven teka s čudovitim rahločutjem od brata do sestre, in nama daja tisučere pomoči. V pokoji svojega serea in pod bremenom let se vé tako vesti, da ga najina mladost